

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

КРАВЧУК ОЛЬГА ЮРІЇВНА

УДК 324(477):659.4

**ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ ПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ**

23.00.02 – політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Одеса – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент
Ростецька Світлана Іванівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
доцент кафедри політичних наук і права

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Ніколаєнко Наталія Олександрівна,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
завідувач кафедри політології;

доктор політичних наук, доцент
Пашина Наталія Полікарпівна,
Маріупольський державний університет,
професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

Захист відбудеться 20 грудня 2019 р. о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.06 у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, ауд. 54.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «___» листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. О. Каменчук

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У ХХІ ст. відбулися істотні зміни в суспільно-політичному просторі багатьох країн та народів. Особливе значення дана обставина має для України, яка здійснює пошук і вибір шляхів свого подальшого розвитку, засобів і методів забезпечення політичної безпеки.

При цьому російська агресія проти України, яка розпочалася в лютому 2014 р., виявила критичну вразливість політичної безпеки та політичного істеблiшменту щодо силової гібридної політики Кремля. Гібридна агресія РФ відбувається на фоні девальвації структур безпеки Української держави і загрожує руйнуванням її державності. У зв'язку з цим актуалізуються питання про необхідність аналізу політичної безпеки в умовах російсько-української гібридної війни.

Проблема розуміння політичної безпеки – одна з найскладніших у політичних науках. Це пов'язано не тільки з багатозначністю складових її понять, але і з відсутністю терміна «політична безпека» в нормативних документах і наукових дослідженнях, стратегіях політичної безпеки України, а також з недостатньою її представленістю в Концепції національної безпеки України. Ця обставина актуалізує проведення дослідження загроз та викликів політичній безпеці України в умовах гібридної війни як важливої складової загальної національної безпеки країни, що й обумовило вибір даної теми дослідження.

Таким чином, актуальність і велика значущість проблеми для подальшого суспільно-політичного розвитку Української держави, а також недостатній ступінь її наукової розробленості обумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» в рамках науково-дослідної теми «Соціально-політичні проблеми України в контексті глобальних процесів» (№ державної реєстрації 0114U007155), одним з виконавців якої є дисертантка.

Об'єктом дослідження є політична безпека України як складова сучасного політичного процесу. *Предмет дослідження* – загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни.

Метою дисертаційного дослідження є визначення загроз та викликів політичної безпеки в умовах гібридної війни та обґрунтування основних механізмів забезпечення політичної безпеки сучасної України.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

– встановити ступінь наукової розробленості проблеми у вітчизняній та зарубіжній науці;

– узагальнити і систематизувати концептуальні підходи до поняття «політична безпека», виявити його суть і розкрити зміст відповідно до сучасних реалій;

- обґрунтувати розуміння політичної безпеки як критерію реалізації функцій політичної системи;
- визначити місце і роль політичної безпеки в межах системи національної безпеки;
- проаналізувати особливості нормативно-правового регулювання політичної безпеки Української держави;
- охарактеризувати основні глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці України;
- надати оцінку російській агресії як виклику українському безпековому простору;
- розкрити механізм забезпечення політичної безпеки на сучасному етапі розвитку України;
- виробити пропозиції і рекомендації для подальшого ефективного забезпечення політичної безпеки України.

Методи дослідження. Методологічна основа дисертаційного дослідження базується на методах діалектичного, формально-логічного, історичного, структурно-функціонального, інституціонального аналізу, а також на контент-аналізі законодавчих і нормативно-правових актів та методі оцінки думок. За допомогою діалектичного методу були вирішені поставлені автором завдання щодо визначення поняття «політична безпека» як самостійна складова системи забезпечення національної безпеки. Формально-логічний метод дозволив виявити суперечливості в законодавстві, особливості окремих нормативно-правових актів, а також допоміг зробити висновки та надати пропозиції щодо подальшого вдосконалення політичної безпеки країни на принципах логіки та вирішення поставлених завдань. Застосування історичного методу в дисертаційному дослідженні дозволило відобразити історичну необхідність забезпечення політичної безпеки країни. Структурно-функціональний метод дав змогу розглянути політичну безпеку як цілісну систему, дослідити її структурні елементи та виявити принципи забезпечення політичної безпеки.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим у вітчизняній політичній науці комплексним дослідженням політичної безпеки як самостійної складової національної безпеки, визначення основних векторів механізму забезпечення політичної безпеки Української держави в сучасних українських реаліях.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку концептуальних положень, узагальнень, висновків, пропозицій, запропонованих особисто дисертанткою, які відповідають критеріям наукової новизни, а саме:

вперше:

- охарактеризовано й визначено історичні аспекти генезису поняття «безпека», позначено «політичну безпеку» як здатність і можливість нації та держави самостійно вирішувати питання державного устрою, незалежно проводити внутрішню і зовнішню політику в інтересах особистості та суспільства;

- визначено місце політичної безпеки в межах загальної системи національної безпеки як однієї з її основних складових та окреслено актуальні проблеми забезпечення політичної безпеки;

- виявлено основні напрями діяльності Української держави для забезпечення політичної безпеки, які мають стати одним з основних джерел забезпечення стабільності країни;

- представлено класифікаційні виміри загроз політичній безпеці, розуміння яких владними структурами має стати умовою попередження або прогнозування подальшої нейтралізації в залежності від складності ситуації;

уточнено:

- шляхи підвищення рівня політичної безпеки Української держави на сучасному етапі її розвитку;

- основні напрями можливого застосування зарубіжного досвіду забезпечення політичної безпеки України в сучасних складних геополітичних умовах;

набули подальшого розвитку:

- систематизація нормативно-правових документів регулювання політичної безпеки держави, що направлені на створення законодавчої бази, яка б упорядковувала і регламентувала поведінку суб'єктів та об'єктів політичних відносин;

- механізм забезпечення політичної безпеки держави, який відповідає завданням демократизації сучасного політичного процесу в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції та висновки, сформульовані й викладені в результаті дослідження, можуть бути використані при подальшому розширенні та поглибленні наукових пошуків і розробок у системі забезпечення національної безпеки країни в цілому, а також політичної безпеки зокрема. Практичне значення отриманих результатів полягає:

- у подальшому поглибленні методологічних основ таких найважливіших напрямів політичної науки, як теорія політичних систем і теорія національної безпеки;

- формуванні умов щодо розробки теорії політичної безпеки як самостійного напрямку політичних досліджень;

- підготовці навчальних матеріалів для використання в навчальному процесі при викладанні політологічних дисциплін у вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців у сфері державного і політичного управління;

- розробці пропозицій по вдосконаленню нормативної бази регулювання питань забезпечення політичної безпеки України.

Науково-практична значущість даної роботи полягає в тому, що загальнотеоретичні висновки автора розширюють межі наукового пізнання суті і змісту політичної безпеки сучасної Української держави.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення, теоретичні та практичні результати, а також загальні результати дослідження було представлено і схвалено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Гуманітарні та соціальні науки» (Львів, 2010, форма участі – очна); «Ціннісний вимір політичної діяльності: політична трансформація сучасного українського суспільства» (Херсон, 2011, форма участі – очна); «Актуальные проблемы международных отношений и дипломатии (вторая половина XX – начало XXI вв.)» (Вітебськ, 2013, форма участі – дистанційна); «Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (Одеса, 2014, форма участі – очна); «Сучасні наукові дослідження представників суспільних наук – прогрес майбутнього» (Львів, 2014, форма участі – очна); «Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах» (Київ, 2015, форма участі – дистанційна); «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» (Одеса, 2018, форма участі – дистанційна); «Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку» (Львів, 2019, форма участі – очна); «Актуальные проблемы международных отношений и дипломатии» (Вітебськ, 2019, форма участі – дистанційна).

Публікації. Концептуальна основа дисертації та її результати висвітлені у 31 публікації, із них – 8 статей у фахових виданнях з політичних наук, 1 стаття у закордонному науковому виданні, 22 публікації, що засвідчують апробацію дослідження.

Особистий внесок здобувача. Ідеї, які належать співавторам, у дисертаційній роботі не використовувались.

Структура та обсяг дисертації визначені її змістом, метою та поставленими завданнями. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, чотирьох розділів, які поділяються на відповідні підрозділи, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження – 211 сторінок. Кількість використаних джерел – 228 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами; сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет, визначено методологічні засади; обґрунтовано наукову новизну; наведено дані про особистий внесок здобувача, теоретичне та практичне значення роботи, подано відомості про характер апробації результатів дослідження, публікації та структуру роботи.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження політичної безпеки» визначено: незважаючи на те, що розробкою проблем національної і політичної безпеки в Україні займалися вітчизняні вчені і політичні діячі, за роки незалежності країни не вироблено єдиного розуміння «політичної безпеки», не виявлені її структурні елементи та реальні показники,

які б демонстрували стан політичної безпеки Української держави, та відсутня Концепція політичної безпеки.

У підрозділі 1.1 «*Ступінь розробки теми та джерельна база дослідження*» зазначено, що теоретичну основу дисертації склали роботи вітчизняних, зарубіжних вчених та дослідників, матеріали науково-практичних конференцій з різних аспектів політичної безпеки, стану і функціонування політичної системи, нормативно-правові документи й інформаційні матеріали органів державної влади в Україні, що стосуються реалізації внутрішньої і зовнішньої політики, забезпечення національної безпеки країни. Емпіричну базу дослідження складають: узагальнений сучасний досвід політичних перетворень українського суспільства і держави, досвід трансформації політичної системи; інформаційно-аналітичні матеріали Інтернет-ресурсів, державних органів влади України, вітчизняних друкарських та електронних засобів масової інформації, різних інформаційно-аналітичних і науково-дослідних установ країни; конкретні політичні події і факти сучасної історії України. Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, чинне законодавство про національну безпеку України, укази та постанови Президента України, Верховної Ради та Кабінету Міністрів. Вітчизняними науковцями, що вивчають питання політичної безпеки, є: І. Бінько, С. Головащенко, В. Кремень, Н. Нижник, В. Циганов. Саме вони визначають політичну безпеку як самостійну систему та головну складову національної безпеки взагалі. Потрібно зазначити, що за останні роки українські дослідники видали достатньо досліджень, які стосуються питань гібридної війни в цілому та інформаційних війн, зокрема, заслуговують на увагу праці І. Валюшко, О. Власюка, В. Гулая, Г. Диниса, Є. Магди, Н. Ніколаєнко, Г. Перепелиці, К. Поповича, Г. Поцепцова, Ю. Радковця, І. Рущенко, Г. Яворської. У процесі дослідження використовувалися роботи І. Біласа, О. Левчук, В. Мартиненко, В. Омельченка, Н. Пашиної, К. Шкуренко з метою аналізу глобальних загроз та стратегічних викликів політичній безпеці України в сучасному глобальному світі.

У підрозділі 1.2 «*Концептуальні підходи щодо дослідження політичної безпеки*» зазначено, що поняття «безпека» належить до числа найбільш використовуваних понять політологічної думки. Визначено, що у сучасних наукових дослідженнях практично відсутній термін «політична безпека». Він замінюється або своїми підвидами – зовнішньополітична і внутрішньополітична безпека, або поняттями, які набагато ширші і включають політичну безпеку як складову частину, – національна, державна, суспільна безпека. З погляду внутрішніх умов, політична безпека означає стійкість політичної системи, що виражає корінні інтереси основних соціальних груп і забезпечує соціально-політичну стабільність суспільства, відсутність у ньому соціальних і політичних конфліктів.

Визначено, що політична безпека означає стійкість політичної системи, тобто сукупність соціально-політичних інститутів, що здійснюють управління

суспільством; це вираження і реалізація політичною системою базових інтересів основних соціальних груп з одночасним забезпеченням соціально-політичної стабільності; політична безпека означає відсутність у суспільстві жорстких соціально-політичних конфліктів або постійні й одночасно ефективні дії, насамперед політичної влади, з мінімізації деструктивної дії на соціум таких конфліктів.

У підрозділі 1.3 «Політична безпека як критерій реалізації функцій політичної системи держави» автор констатує, що суть політичної безпеки України полягає в такому стані системи політико-владних стосунків, при якому, з одного боку, конституційний лад, структури і посадові особи держави, суспільні об'єднання і громадяни, що беруть участь у процесах формування і реалізації державної влади, не піддаються або здатні протистояти протиправному, тим більше насильницькому, тиску з боку внутрішніх або зовнішніх сил, а з іншого боку – сама влада своїм функціонуванням не являє собою загрози особі, суспільству і соціальним групам, а також самій державі. Дисертантка звертає увагу на проблему реформування політичної системи як запоруки політичної безпеки держави, що полягає у створенні ефективної системи управління в умовах затяжної економічної кризи в країні. У зв'язку з цим особлива увага має акцентуватися на організації та вдосконаленні всіх аспектів антикризового управління, покращенні кадрового потенціалу органів влади, військової та обороноздатної сфер; подоланні політичних, організаційних та технологічних суперечностей в українському суспільстві. Соціально-економічна модель олігархічного капіталізму виявила неспроможність забезпечувати політичну безпеку Української держави.

У висновках до 1 розділу зазначено, що аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців показує необхідність вироблення єдиного розуміння дефініції «політична безпека», детальної характеристики її складових та визначення реальних показників, які допоможуть більш точно оцінювати стан політичної безпеки в Українській державі.

У другому розділі «Політична безпека в сучасних умовах становлення державного суверенітету України» здійснено аналіз ролі політичної безпеки в межах цілісної системи національної безпеки та законодавчої бази регулювання політичної безпеки держави в сучасній Україні.

У підрозділі 2.1 «Місце політичної безпеки в межах цілісної системи національної безпеки» дисертанткою звертається увага на те, що Україна, її державні органи влади, громадянське суспільство та ЗМІ не були готові до такої масованої військової та інформаційної агресії, що в експертному середовищі отримала назву «гібридна війна». Саме тому першочерговим завданням усіх державних, громадських, наукових, експертних, журналістських інституцій є розробка термінових ефективних заходів щодо нейтралізації інформаційної діяльності Російської Федерації проти України та протидії її подальшому розгортанню. Крім того, виклики, що постали перед Україною, потребують негайних заходів щодо розробки нової Доктрини національної безпеки України, модернізації всієї системи інформаційної безпеки держави.

У підрозділі 2.2 «Нормативно-правове регулювання політичної безпеки держави в сучасній Україні» аналізуються законодавчі дії у сфері політичної безпеки, направлені на створення законодавчої бази, яка б упорядковувала і регламентувала поведінку суб'єктів та об'єктів політичних відносин, а також визначала відповідальність за порушення встановлених норм. Основоположними документами з політичної безпеки є Конституція і Концепція національної безпеки України. Автор констатує, що існування неузгодженостей між положеннями різних законів з питань забезпечення національної безпеки суттєво ускладнює процеси стратегічного планування та прогнозування, знижує ефективність функціонування сектору безпеки й оборони, його взаємодії з іншими суб'єктами, залученими до виконання завдань у відповідній сфері, тощо. З огляду на викладене вважається доцільним підготувати нову редакцію Закону України «Про основи національної безпеки України».

У висновках до 2 розділу автор констатує: українська політична практика засвідчує, що технологія реалізації доктрин, стратегій та концепцій у сфері національної безпеки об'єктивно має інтегрувати всі складові політичної діяльності держави, враховуючи історичний досвід і сучасні реалії та виклики. Сьогодні нормативно-правове регулювання політичної безпеки проходить етап активного формування та динамічного розвитку. Зазначено, що в Україні відсутня практика впровадження стратегічних планів, враховуючи гібридність сучасного світу.

У третьому розділі «Загрози та виклики політичній безпеці України» розглядаються глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці України і характеризується російська агресія як виклик українському безпековому простору.

У підрозділі 3.1 «Глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці України» детально аналізуються глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці, зумовлені тією обставиною, що дане поняття є базовим для формування концепції національної безпеки будь-якої держави. Під впливом глобалізації відбуваються серйозні зміни в усій структурі суспільства та держави, тому набувають нового змісту проблеми політичної безпеки. Причиною такої уваги стало саме глобальне середовище безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру. При цьому для політичної безпеки України актуальними є ризики та загрози: внутрішня політична нестабільність і нездатність політичної еліти сформулювати та реалізувати узгоджену стратегію розвитку країни; високий рівень політичної корупції, некомпетентність влади та зрощення бізнесу і влади; політична еліта заради певного роду преференцій виявляє готовність йти на поступки зовнішнім гравцям на шкоду національним інтересам; істотні регіональні відмінності в політико-ідеологічних і зовнішньополітичних орієнтаціях населення, що створює передумови для розколу суспільства і дезінтеграційних процесів; слабкість і неефективність інститутів державної

влади, нездатність керівництва України забезпечити їх ефективну роботу на всіх рівнях; критична залежність української економіки від імпорту енергоресурсів; екологічні ризики та застарілі комунікації; наростаюча загроза втрати частини економічного суверенітету; зниження рівня доходів населення та зростання соціального невдоволення.

У підрозділі 3.2 «Російська агресія як виклик українському безпековому простору» зазначено, що російська агресивна політика має системний і скоординований характер та задля реалізації стратегічних і тактичних завдань використовує широкий арсенал засобів гібридної агресії, серед яких можна виокремити наступні: використання інформаційної зброї, економічний тиск, втручання у внутрішньополітичні процеси в Україні. Головною метою Російської Федерації завжди була делегітимізація суспільно-політичних процесів, починаючи з виборів і закінчуючи підписанням газових контрактів. Керівництво РФ демонстративно і показово застосовувало механізми щодо дисфункціональності України в цілому. Визначено, що корумпована структура економіки та політики також спричинила російську агресію. Якщо деталізувати, то саме корупційними факторами можна пояснити втрачені можливості перших етапів незалежності щодо реформ та євроінтеграції, кризи Майдану 2004 року і приход до влади проросійського лобі, провал ключових реформ Революції Гідності та суттєве зниження рівня життя громадян.

У висновках до 3 розділу зазначається, що для політичної безпеки України актуальними є ризики та загрози як внутрішні, так і зовнішні. Досліджуючи російську агресію як виклик українському безпековому простору, варто констатувати факт, що за період незалежності України влада не спромоглася забезпечити дієві заходи захисту економічного, інформаційного та гуманітарного простору, не створила умов для розвитку безпекових структур, і це стосується не тільки Збройних Сил України, а і створення дієвих інститутів з розробки механізмів захисту національної та політичної безпеки України.

У четвертому розділі «Перспективи та шляхи зміцнення політичної безпеки сучасної Української держави» проаналізовані механізми забезпечення політичної безпеки на сучасному етапі розвитку та визначені пропозиції й рекомендації для подальшого ефективного забезпечення політичної безпеки України.

У підрозділі 4.1 «Механізм забезпечення політичної безпеки держави в сучасних українських реаліях» здійснено характеристику механізму забезпечення політичної безпеки, яку можна трактувати як системну єдність нормативних, організаційних і практичних дій суб'єктів політики, за допомогою яких забезпечується досягнення цілей безпеки політичної системи суспільства.

Одночасно дисертантка відзначає, що політична система зазвичай не зводиться лише до державної активності, тому діяльність інших політичних (не державних) акторів може також мати істотне значення для забезпечення політичної безпеки. Це, перш за все, діяльність політичних партій і суспільно-

політичних структур, численних громадських організацій, профспілок і навіть релігійних організацій, які в багатьох країнах органічно входять до структури політичної системи. Така діяльність розгортається одночасно в багатьох напрямках, і насамперед – у політиці та економіці, а також у соціальній, духовній, військовій, технологічній, екологічній і деяких інших сферах.

У підрозділі 4.2 «Шляхи удосконалення системи політичної безпеки Української держави» зазначено, що першочерговим завданням сьогодні є розробка Концепції політичної безпеки України, на якій ґрунтуватиметься вироблення узгоджених дій всіх суб'єктів забезпечення політичної безпеки, органів виконавчої влади при формуванні державної політики у сфері забезпечення політичної безпеки, подання пропозицій з метою вдосконалення її правового, методичного, науково-технічного та організаційного забезпечення. Основними шляхами вдосконалення системи забезпечення політичної безпеки України можуть бути: розробка й ухвалення стратегії політичної безпеки, політичних, економічних, соціальних та інших довгострокових програм, направлених на забезпечення конкретних видів національної безпеки (зокрема політичної); своєчасне внесення до нормативно-правових документів змін і доповнень з метою їх відповідності міжнародним стандартам; ініціація, формування, реалізація й оцінка державної політики з реальним, а не декларативним віддзеркаленням в ній інтересів особи, суспільства і складових його соціальних груп, а також держави; вдосконалення організаційної структури системи забезпечення національної безпеки та її політичної складової; підвищення ефективності діяльності суб'єктів забезпечення політичної безпеки України; пошук і вибір раціональних рішень для комплексного використання наявних можливостей і ресурсів у системі забезпечення політичної безпеки країни.

У висновках до 4 розділу дисертантка, беручи до уваги останні події, констатує, що вдосконалення механізму забезпечення політичної безпеки в даний час необхідно здійснювати за кількома напрямками. По-перше, це вдосконалення нормативно-правової бази. По-друге, вдосконалення системи політичних і спеціальних інститутів забезпечення безпеки та залучення до цієї діяльності численних громадських організацій. По-третє, зміна стилю й ефективності діяльності органів державної влади і спецслужб. По-четверте, оптимальний пошук і вибір раціональних рішень для використання наявних можливостей та ресурсів у системі політичної безпеки.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження, проведеного на основі аналізу зарубіжного та вітчизняного законодавства, практики їх реалізації, емпіричних і статистичних даних, наукових поглядів фахівців різних галузей знань, автором сформульовано низку висновків, спрямованих на вирішення окреслених завдань. До основних із них можна віднести такі:

1. Аналіз джерельної бази дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що, на відміну від економічної безпеки, політична безпека держави здебільшого залишається поза увагою наукового аналізу, існує проблема недостатності комплексних наукових розвідок щодо аналізу загроз та викликів політичній безпеці України в умовах гібридної війни.

Аналізуючи ступінь наукової розробки дослідження проблеми, необхідно підкреслити, що загалом політичній науці бракує ґрунтовних розвідок з політичної безпеки, дослідники значну увагу приділяли вивченню національної безпеки в цілому, а політична безпека в межах цілісної системи національної безпеки залишилася поза увагою науковців. Серед вітчизняних вчених, які висвітлюють окремі аспекти політичної безпеки, насамперед необхідно відзначити праці В. Горбуліна, В. Кременя, В. Ліпкана, В. Циганова та інших. Проте, попри зазначені дослідження, присвячені аналізу політичної безпеки України, слід звернути увагу, що дана проблема розглянута, як правило, в окремих аспектах і ще не отримала достатнього комплексного освітлення в наукових працях вітчизняних авторів. Мабуть, причина, перш за все, в тому, що «політична безпека» як політичне явище та наукове поняття є надзвичайно багатогранним і охопити його в цілому досить складно.

2. З'ясовано, що, незважаючи на недостатню розробленість, складність, неоднозначність категорії «політична безпека», все ж таки існують теоретико-методологічні передумови, що дозволяють детальніше розробити даний термін. Безпека для суспільства означає практичну реалізацію діяльності держави, політичних і суспільних інститутів. Визначення політичної безпеки можна зробити, спираючись на два основних, достатньо розроблених у соціально-гуманітарних науках, підходи, кожен з яких є самостійною цінністю, а в сукупності вони збагачують теоретичний матеріал, пов'язаний з проблемами забезпечення політичної безпеки.

Перший підхід розглядає політичну безпеку як частину національної безпеки. Виходячи з визначень, запропонованих різними ученими, автор доходить висновку, що кожна з характеристик національної безпеки (інтереси, цілі, загрози) включає як невід'ємну частину політичну складову. Так, визначаючи національну безпеку через інтереси і цілі, зі всієї сукупності національних інтересів потрібно виокремити саме політичні інтереси; через загрози – політичні загрози (регіональний сепаратизм, політичний екстремізм, помилки і прорахунки політичних лідерів); через суб'єкти управління (рівень управління) – ті, що забезпечують політичну безпеку; через систему як підсистему національної безпеки може бути представлена і політична система, оскільки вона також володіє системними характеристиками, тобто має власні взаємозалежні елементи, які додають політичній безпеці цілісність.

Другий підхід орієнтується на дослідження політичної безпеки як самостійної політичної категорії. Чинниками для виокремлення політичної безпеки в самостійну одиницю були: політичні цілі і цінності; політична стійкість і стабільність; політичні загрози; політичні конфлікти. Всі

вищезгадані підстави політичної безпеки не дозволяють розглядати її як самостійне явище в політичному житті суспільства, оскільки вони носять лише міждисциплінарний характер. Доведено, що різноманіття підходів до розуміння поняття «національна безпека» в соціально-політичних науках пояснюється слабкою концептуалізацією, відсутністю чіткого визначення, значною кількістю елементів. Те ж саме відбувається і з поняттям «політична безпека». Відсутність власного об'єкта перешкоджає можливості теоретизувати поняття, вивчати його, класифікувати й аналізувати.

3. Обґрунтовано, що під час вивчення політичної безпеки найбільшу теоретичну та емпіричну цінність представляє поняття «політична система», комплекс знань про яку дозволяє дослідити політичну безпеку і визначити можливі наукові напрями її дослідження.

Встановлено, що головними характеристиками політичної безпеки виступають: стабільність конституції, гнучкість економічної системи, результативність культури й ефективність політичної влади.

Виявлено, що політична безпека має свої специфічні структурні елементи, до яких належать: політичні актори (інститути, групи, організації, індивідууми), що закріплюють форми політичної діяльності, способи здійснення влади, методи управління, що визначають політичні цілі та шляхи їх досягнення відповідно до інтересів особи, суспільства і держави, з урахуванням соціально-політичних практик, уявлень, ціннісних орієнтацій і установок; нормативно-правові положення і принципи, які здійснюють регламентацію діяльності політичної системи в цілому і її окремих елементів (політичних інститутів, організацій, громадян), а також визначають умови, можливості і межі функціонування всієї політичної системи; і, нарешті, комунікації, які мають місце як всередині політичної системи (між законодавчою і виконавчою гілками влади, між окремими політичними лідерами, між виборцями і депутатами), так і за її межами, тобто взаємодія політичної системи з навколишнім середовищем (між державою і громадянами, політичним лідером і народом, некомерційними, суспільними організаціями й органами влади і т.д.).

4. Визначено місце політичної безпеки в загальній системі національної безпеки акцентуванням на тому, що саме ця її складова обумовлюється високою значущістю влади, держави і політики як чинників благополуччя країни, народу, громадян. Причинами цього твердження є визначальна роль влади, політичної системи для суспільства та держави.

5. Проаналізовано зміст правових актів, що діють у сфері безпеки, визначено, що процес формування української моделі забезпечення політичної безпеки в умовах гібридної війни у даний час продовжується. Це означає, що на перший план у політиці держави виходить завдання створення дієздатного механізму зміцнення політичної безпеки. Охарактеризовані основні законодавчі документи у системі забезпечення політичної безпеки: Конституція України та Концепція національної безпеки України, які створюють основне правове поле для забезпечення політичної безпеки Української держави. Враховуючи якісно

нові умови гібридної війни, мають бути оновлені стратегічні та програмні документи нормативно-правового регулювання політичної безпеки Української держави.

6. Визначено основні глобальні загрози та стратегічні виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни. Автор констатує, що всі проблеми у сфері політичної безпеки взаємопов'язані й нерозривно переплетені між собою в більш широкому контексті національної безпеки. У загальному контексті глобальні загрози можна звести до наступних: сучасні економічні кризи в умовах глобалізації світової економіки дестабілізують українську економіку; надмірна залежність України від зовнішньоекономічної кон'юнктури; збільшення розриву між багатими і бідними в країні, що призводить до конфронтації та конфліктів; небезпека для політичної сфери супроводжується активізацією міжнародного тероризму та загрозою його поширення територією України. Таким чином, глобальне середовище сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру.

Стратегічними викликами політичній безпеці України наразі є наступні: зрощення політики та капіталу, неможливість державних структур контролювати зазначений процес; корумпованість у системі органів влади; низька ефективність державної влади та якість прийнятих рішень; недостатній професійний рівень українського істеблшменту; відсутність політичної та правової відповідальності вищих посадових осіб; регіональний політичний сепаратизм.

Здійснена спроба аналізу глобальних загроз та стратегічних викликів політичній безпеці України в умовах гібридної війни засвідчує, що російська агресія стала не причиною, а наслідком неспроможності політичної еліти, державних структур, громадськості, наукової спільноти протидіяти сучасним загрозам та викликам. Україна зможе протистояти новим глобальним загрозам та стратегічним викликам, лише реформувавши власну систему національної, політичної безпеки, побудувавши конкурентоспроможну економіку та створивши гідні умови існування для українських громадян.

7. Досліджено російську агресію як виклик українському безпековому простору. Дисертантка зазначає, що концептуально протидіяти в умовах гібридної війни вдасться, лише сформувавши ефективну систему національної безпеки в цілому та політичної безпеки зокрема. Відповідно, створити систему стратегічного мережевого управління із залученням професійних аналітиків, підтримки громадянського суспільства, механізму оперативного та адекватного реагування на військові, політичні та інформаційні проблеми з відповідним руйнуванням корупційних систем на всіх рівнях влади. Встановлено, що російська агресія в 2014 році виявила суттєві проблеми в забезпеченні політичної безпеки України, а саме: цілеспрямоване руйнування системи національної, політичної безпеки за останні роки, відсутність належного фінансування, знищення військової професійної освіти, деградація гуманітарної, соціально-політичної освіти, зрадливість вищого керівництва.

Встановлено, що в умовах російської гібридної агресії провідну роль у забезпеченні національної безпеки держави відіграють політична, військова, інформаційна та економічна безпеки. Але, на відміну від економічної безпеки, політична безпека держави здебільшого залишається поза увагою наукового аналізу.

8. Проаналізовано механізм зміцнення політичної безпеки, який визначається як інституційно оформлена діяльність ряду політичних акторів, направлена на забезпечення безпеки держави, її громадян і громадських організацій. Цією діяльністю фактично займаються як державні, так і недержавні політичні лідери та інститути. Ця діяльність одночасно повинна за оптимальних умов сформувати і зберегти безпеку політичної системи та забезпечити мирні умови існування й ефективний розвиток країни. Уявляється, що одночасне виконання цих двох базових умов є найважливішою методологічною базою до розуміння механізму забезпечення політичної безпеки.

Цей механізм формується після усвідомлення політичним класом (елітою) необхідності захищатися, тобто після певного процесу його консолідації. Зрозуміло, що заздалегідь має бути осмислений весь комплекс викликів, небезпек і загроз у політичній сфері. Політична практика показує, що, формуючи даний механізм, державна влада, як правило, виходить з того, що загрози можуть виходити як від інших країн, так і знаходитися всередині країни. Джерело небезпек і загроз також може знаходитися як поза політичною елітою, так і розташовуватися всередині різних елітних груп і угруповань.

Фактично в нашій країні механізм зміцнення політичної безпеки на практиці є достатньо закритим від наукового аналізу і громадської думки. Такий висновок зроблений тому, що приблизно з початку XXI сторіччя закритими стали процеси підготовки й ухвалення політичних рішень. Тому дисертантка в роботі розглянула його насамперед у теоретичному ключі. Структурно механізмом забезпечення політичної безпеки є єдність нормативних, організаційних (інституційних) і практичних дій суб'єктів політики. У роботі розглянуті основні функції механізму забезпечення політичної безпеки. Це, перш за все: виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх небезпек, викликів і загроз життєво важливим інтересам суб'єктів політичної безпеки; здійснення комплексу заходів для їх своєчасного попередження і нейтралізації; створення і підтримка в готовності сил і засобів забезпечення політичної безпеки та ефективного управління ними; здійснення системи заходів для відновлення функціональності суб'єктів і об'єктів політичної безпеки на випадок яких-небудь надзвичайних ситуацій; участь у заходах щодо забезпечення безпеки за межами країни.

9. Запропоновано основні напрями вдосконалення механізму забезпечення політичної безпеки. В даний час удосконалення механізму необхідно здійснювати за кількома основними напрямами: вдосконалення нормативно-правової бази зміцнення політичної безпеки; зміна системи політичних і

спеціальних інститутів забезпечення безпеки і залучення до цієї діяльності численних громадських організацій. Крім того, необхідно змінити стиль і ефективність діяльності органів державної влади, розробити Концепцію політичної безпеки України. Між гілками державної влади мають бути чітко прописані функції і межі застосування.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що проблема формування політичної безпеки в нашій країні достатньо складна й об'ємна. Тому в даній роботі розглянуті лише деякі основні її аспекти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці в наукових фахових виданнях України:

1. Кравчук О. Ю. Створення системи забезпечення політичної безпеки України в межах цілісної політики національної безпеки. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. Т. 131. Випуск 118. Політологія. С. 73–76.

2. Кравчук О. Ю. Особливості політичної безпеки України. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2011. Випуск 23. С. 85–89.

3. Кравчук О. Ю. Місце політичної безпеки в межах цілісної системи національної безпеки. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2012. Т. 182. Випуск 170: Політологія. С. 116–119.

4. Кравчук О. Ю. Нормативно-правове регулювання політичної безпеки держави в сучасному українському суспільстві. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць* / гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ: ВІР УАН, 2013. Випуск № 72 (5). С. 833–836.

5. Кравчук О. Ю. Політична безпека як критерій реалізації функцій політичної системи держави. *Науковий вісник*. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2013. № 14 (193). С. 87–89.

6. Кравчук О. Ю. Актуальні аспекти політичної безпеки в сучасних українських реаліях. *Молодий вчений: науковий журнал*. Випуск № 5 (20 травня). 2015. С. 115–121.

7. Шаповалова І. В., Кравчук О. Ю. Образ сучасного Президента країни: молодіжні тренди. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. Київ: ВІР УАН, 2018. Випуск 139 (№ 21). Ч. 3. Політичні науки. С. 71–73.

8. Шаповалова І. В., Кравчук О. Ю. Проблеми та шляхи розвитку громадянського суспільства Української держави. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. Київ: ВІР УАН, 2019. Випуск 141 (№ 2). Ч. 3. Політичні науки. С. 85–88.

Наукові праці в наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Кравчук О. Ю. Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми політичної безпеки в сучасних політичних реаліях Української держави. *ModernScience – Moderní věda: міжнародний чеський науковий журнал. Секція «Політологія»*. 2016. С. 90–96.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Кравчук О. Ю. Система політичної безпеки України. *Гуманітарні та соціальні науки: матеріали II Міжнародної конференції молодих вчених*. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2010. С. 100–102.
2. Кравчук О. Ю. Політична безпека в сучасній Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *XVIII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих учених*. Т. 3. Запоріжжя, 2010. С. 168.
3. Кравчук О. Ю. Пріоритетні національні інтереси у сфері політичної безпеки. *Могилянські читання: науково-методична конференція*. Миколаїв, 2011. С. 43–46
4. Кравчук О. Ю. Стан та перспективи реформування політичної безпеки в нових політичних реаліях. *Ціннісний вимір політичної діяльності: політична трансформація сучасного українського суспільства: збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Херсон, 2011. С. 214–216.
5. Кравчук О. Ю. Регіональний вимір політичної безпеки України. *Миколаївщина і Північне Причорномор'я: історія і сучасність: матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару* (Миколаїв, 19 вересня 2013 р.). Миколаїв, 2013. С. 48–52.
6. Кравчук О. Ю. Політична безпека регіону як складова забезпечення політичної безпеки України. *Суспільні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Одеса, 17–18 січня 2014 р.). Одеса, 2014. С. 98–100.
7. Кравчук О. Ю. Процес політичного виховання молоді Миколаївщини. *Гуманітарний вісник НУК*. Миколаїв: Іліон, 2014. Випуск 7. С. 120–123.
8. Кравчук О. Ю. Політична безпека як основний суб'єкт забезпечення національної безпеки: механізм реалізації. *Сучасні наукові дослідження представників суспільних наук – прогрес майбутнього: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 28 лютого – 1 березня 2014 р.). Львів, 2014. С. 84–88.
9. Кравчук О. Ю. Корупція в органах державної влади як основна загроза системі забезпечення політичної безпеки країни. *Людське співтовариство: актуальні питання наукових досліджень: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Дніпропетровськ, 7–8 березня 2014 р.). Дніпропетровськ, 2014. С. 36–42.
10. Кравчук О. Ю. Фактори небезпеки та загрози політичній безпеці Української держави. *Придніпровські соціально-гуманітарні читання: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Кіровоград, 29 листопада 2014 р.). Дніпро, 2014. С. 257–259.
11. Кравчук О. Ю. Політична безпека сучасної Української держави. *Нові завдання суспільних наук у XXI столітті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 7–8 листопада 2014 р.). Київ, 2014. С. 105–108.
12. Кравчук О. Ю. Аспект державної влади в політичній безпеці суспільства. *Міждисциплінарність як тенденція сучасної науки: матеріали*

Міжнародної заочної конференції (Харків, 14 лютого 2015 р.). Харків, 2015. С. 120–122.

13. Кравчук О. Ю. Аналіз поняття «політична безпека» в науковій літературі. *Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах: матеріали наукової конференції* (Київ, 5 жовтня 2015 року). Київ, 2015. С. 154–156.

14. Кравчук О. Ю. Особливості та етапи впровадження електронного документообігу в органах державної влади Миколаївської області. *Миколаївщина і Північне Причорномор'я: історія і сучасність. До 80 річниці від дня народження українського археолога Б. М. Мозолевського: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції* (Миколаїв, 23–24 вересня 2016 р.). Миколаїв: НУК, 2016. С. 36–39.

15. Кравчук О. Ю. Особливості на впровадження електронного документообігу в органах державної влади Миколаївської області. *Гуманітарний вісник НУК*. Миколаїв: Іліон, 2016. Випуск 9. С. 109–112.

16. Кравчук О. Ю. Загрози політичній безпеці держав Чорноморського регіону. *Чорноморське регіональне співробітництво в контексті процесів європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Миколаїв, 22–23 квітня 2016 року). Миколаїв, 2016. С. 110–113.

17. Кравчук О. Ю. Державні стратегії політичної безпеки України. *Пріоритетні завдання і стратегії розвитку суспільних наук: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Запоріжжя, 23–24 грудня 2016 р.). Запоріжжя, 2016. С. 24–28.

18. Кравчук О. Ю. Політична та економічна безпеки як взаємозалежні складові національної безпеки України. *Інноваційні наукові дослідження в сфері соціології, психології та політичних наук: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Сладковічево, Словацька Республіка, 10–11 березня 2017 року). Сладковічево, 2017. С. 74–77.

19. Кравчук О. Ю. Еволюція парадигми забезпечення політичної безпеки в президентсько-парламентських республіках (приклад України та Франції). *Європейські цінності у політико-правовому дискурсі (XXXI Харківські політологічні читання): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Харків, 25.05.2018). Харків, 2018. С. 98–102.

20. Кравчук О. Ю. Спрямованість впливу трансформації виборчої системи України на стан політичної безпеки та стабільності. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів: матеріали Третньої Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Одеса, 11–12 травня 2018 р.). Одеса, 2018. С. 9–12.

21. Кравчук О. Ю. Політична безпека країн як стабілізаційний механізм якісної трансформації міжнародної системи безпеки. *Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 4–5 квітня 2019 року). Львів, 2019. С. 78–80.

22. Кравчук О. Ю. Украинский вопрос в системе международных отношений. *Актуальные проблемы международных отношений и дипломатии: материалы Международной научно-практической конференции (1918 г. – начало XXI в.)* (г. Витебск, 23–24 мая 2019 г.). Витебск, 2019. С. 191–194.

АНОТАЦІЯ

Кравчук О. Ю. Загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, 2019.

У дисертації здійснено визначення загроз та викликів політичній безпеці в умовах гібридної війни та обґрунтування основних механізмів забезпечення політичної безпеки сучасної України. Зазначено, що особливу наукову та практичну значимість для вітчизняних політологічних досліджень набувають питання, що пов'язані з виявленням основних загроз і ризиків для політичної безпеки України і необхідністю вироблення сучасних принципів та механізмів її забезпечення. Визначено, що політична безпека означає стійкість політичної системи, що виражає корінні інтереси основних соціальних груп і забезпечує соціально-політичну стабільність суспільства, відсутність у ньому соціальних і політичних конфліктів. Аналіз російської агресії надає підстави констатувати факт, що за період незалежності України влада не спромоглася забезпечити дієві заходи захисту економічного, інформаційного та гуманітарного простору. Визначено, що вдосконалення механізму забезпечення політичної безпеки в даний час необхідно здійснювати за кількома напрямками: вдосконалення нормативно-правової бази та системи політичних і спеціальних інститутів забезпечення безпеки та залучення до цієї діяльності численних громадських організацій; зміна стилю й ефективності діяльності органів державної влади і спецслужб; оптимальний пошук і вибір раціональних рішень для використання наявних можливостей і ресурсів у системі політичної безпеки.

Ключові слова: безпека, політична безпека, національна безпека, політична еліта, політична система, глобалізація, гібридна війна, загрози, виклики, держава.

АННОТАЦИЯ

Кравчук О. Ю. Угрозы и вызовы политической безопасности Украины в условиях гибридной войны. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук (доктора философии) по специальности 23.00.02 «Политические институты и

процессы». – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», Одесса, 2019.

В диссертации осуществлено определение угроз и вызовов политической безопасности в условиях гибридной войны и обоснование основных механизмов обеспечения политической безопасности, а также определены возможные пути повышения политической безопасности современной Украины. Отмечено, что особую научную и практическую значимость для отечественных политологических исследований приобретают вопросы, связанные с выявлением основных угроз и рисков политической безопасности Украины и необходимостью выработки современных принципов и механизмов ее обеспечения.

Указано, что многообразие подходов к пониманию понятия «национальная безопасность» в социально-политических науках объясняется слабой концептуализацией и отсутствием четкого определения.

Систематизировав концептуальные подходы к понятию «политическая безопасность», автор указывает, что политическая безопасность выражает коренные интересы основных социальных групп; обеспечивает социально-политическую стабильность общества, отсутствие в нем социальных и политических конфликтов. Политическая безопасность означает устойчивость политической системы, то есть совокупность социально-политических институтов, осуществляющих управление обществом; выражение и реализацию политической системой базовых интересов основных социальных групп с одновременным обеспечением социально-политической стабильности; отсутствие в обществе жестких социально-политических конфликтов или постоянные и одновременно эффективные действия, прежде всего политической власти, по минимизации деструктивного действия на социум таких конфликтов.

Обосновав понимание политической безопасности в качестве критерия реализации функций политической системы, автор приходит к выводу, что политическая безопасность – это такое состояние политической системы, при котором коммуникации между окружающей средой и системой, а также внутри политической системы носят конструктивный характер, деятельность политических игроков соответствует правовым и культурным нормам общества и направлена на артикуляцию и защиту национальных интересов государства.

Констатировано, что влияние глобализационных угроз на становление и развитие Украинского государства за годы его независимости было существенным. Под влиянием глобализации происходят серьезные изменения во всей структуре общества и государства, поэтому приобретают новый смысл проблемы политической безопасности. Причиной такого внимания стала именно глобальная среда безопасности, которая сегодня включает в себя большое количество угроз и вызовов разного характера.

Анализ российской агрессии дает основание констатировать факт, что за период независимости Украины власть не смогла обеспечить действенных мер

защиты экономического, информационного и гуманитарного пространства, не создала условий для развития структур безопасности, и это касается не только Вооруженных Сил Украины, а и создания действенных институтов по разработке механизмов защиты национальной и политической безопасности Украины.

Глубокий экономический спад вследствие российской агрессии на фоне неэффективной политической системы усилил ряд признаков коллапса существующей политической безопасности Украины. Поэтому своевременное обновление политической системы Украины способно предоставить более стабильные условия для обеспечения в обществе политической безопасности.

В работе рассмотрены основные функции механизма обеспечения политической безопасности. Это, прежде всего: выявление и прогнозирование внутренних и внешних угроз и вызовов жизненно важным интересам субъектов политической безопасности; осуществление комплекса мер по их своевременному предупреждению и нейтрализации; создание и поддержание в готовности сил и средств обеспечения политической безопасности и эффективное управление ими; осуществление системы мер по восстановлению функциональности субъектов и объектов политической безопасности на случай каких-либо чрезвычайных ситуаций; участие в мероприятиях по обеспечению безопасности за пределами страны.

Доказано, что совершенствование механизма обеспечения политической безопасности в настоящее время необходимо осуществлять по нескольким направлениям: во-первых, это совершенствование нормативно-правовой базы; во-вторых, совершенствование системы политических и специальных институтов обеспечения безопасности и привлечение к этой деятельности многочисленных общественных организаций; в-третьих, изменение стиля и эффективности деятельности органов государственной власти и спецслужб; в-четвертых, оптимальный поиск и выбор рациональных решений для использования имеющихся возможностей и ресурсов в системе политической безопасности.

Ключевые слова: безопасность, политическая безопасность, национальная безопасность, политическая элита, политическая система, глобализация, гибридная война, угрозы, вызовы, государство.

SUMMARY

Kravchuk O. Yu. Threats and Challenges to Political Security of Ukraine in the Conditions of Hybrid War. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the Candidate Degree in Political Science, specialty 23.00.02 – Political Institutions and Processes. – South Ukrainian National Pedagogical University K. D. Ushynsky, Odesa, 2019.

The thesis identifies threats and challenges to political security in the context of hybrid warfare and substantiates the basic mechanisms for ensuring political security

in modern Ukraine. It is noted that issues related to identifying major threats and risks to Ukraine's political security and the need to develop modern principles and mechanisms for securing it are of particular scientific and practical importance for national political studies. Definitely that political security means the stability of the political system, which expresses the fundamental interests of the main social groups and that ensures the socio-political stability of society, the absence of social and political conflicts in it. The analysis of Russian aggression gives reason to state that during the period of independence of Ukraine, the authorities failed to ensure effective measures to protect the economic, information and humanitarian space. It is determined that the improvement of the mechanism of political security is currently necessary in several directions: improvement of the legal framework and system of political and special institutions for security and involvement of numerous public organizations in this activity; change of style and efficiency of activity of state authorities and special services; optimal search and choice of rational solutions to use the available opportunities and resources in the political security system.

Keywords: security, political security, national security, political elite, security mechanism, globalization, hybrid war, threats, challenges, state.

Підп. до друку 18.11.2019. Формат 60×84/16.
Обл.-вид. арк. 0,9. Ум. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. 1811-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.

